

Araştırma Makalesi • Research Article

Türkiye'ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Türkiye İşgücü Piyasasına Entegrasyonu: Bitlis İli Örneği *

The Labor Market Integration of Meskhetian Turks Who Immigrated to Turkey: Case of Bitlis

Emel İSLAMOĞLU^a

Uygar ÖZTÜRK^b

^a Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, emelc@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3922-6325

^b Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Doktora Öğrencisi, uygarozturkk@gmail.com ORCID: 0000-0003-2267-0497

ÖZ

Dünya'da huzursuzluk, çatışma ve uluslararası operasyonlar artarken göç olgusu da hareketlilik kazanmıştır. Yüzyıllardan beri vatansız yaşayan Ahıska Türkleri Dünyanın farklı ülkelerinde dağınık bir şekilde hayatlarını devam ettirmektedirler. Türkiye'nin soydaş olan Ahıska Türklerini Türkiye'de iskân için 1992 yılından beri çabaları devam etmektedir. Farklı illere yerleştirilen Ahıska Türklerinin hayatlarını idame ettirebilmeleri için işgücü piyasasına dahil olmaları gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı Ahıska Türklerinin Türkiye işgücü piyasasına entegrasyonunu Bitlis ili özelinde incelemektir. Bu amaçla Bitlis'in Ahlat ilçesindeki Ahıska Türklerine anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda; Ahıska Türklerini temizlik elemanı, korucu, inşaat işleri ve garson olarak çalıştırdıkları bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca Ahıska Türklerinin bildikleri çok çeşitli yabancı diller dolayısı ile uluslararası faaliyet gösteren şirketlerin çağrı merkezi gibi müşterilerle direk temas halinde olan departmanlarda ve Halk Eğitim Merkezlerinde yabancı dil eğitmeni olarak istihdam edilebileceği tespit edilmiştir. Yine Ahıska Türklerinin tarım ve hayvancılıkta da verimli bir şekilde istihdam edilebileceği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahıska Türkleri, göç, işgücü piyasası, entegrasyon, Türkiye..

ABSTRACT

While unrest, conflict and international operations increased in the world, the migration phenomenon also gained mobility. Meskhetian Turks, who have been stateless for centuries, continue their lives in different countries of the world. Since 1992, efforts of the Government of Turkey for the Meskhetian Turks who Turkey's compatriots and settled in Turkey continues. Meskhetian Turks, who are settled in different provinces, should work to maintain their lives. In this study search that Meskhetian Turks which know language, vocational qualifications, graduated schools, what they do and integrate for Turkish labor market. They were informed that they worked as cleaning staff, village guards, construction works and waitresses. In addition, due to the wide range of foreign languages known by Meskhetian Turks, it has been determined that companies operating internationally can be employed as foreign language instructors in departments that are in direct contact with customers such as call center and foreign language teacher for Public Training Centers. On the other hand it has been revealed that Meskhetian Turks can be employed efficiently in agriculture and animal husbandry.

Keywords: Meskhetian Turks, labor market, workforce integration

1. GİRİŞ

Coğrafi olarak hareketlilik ve yer değiştirmeyi temel alan göç ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal etkileri olan bir olgudur (İslamoğlu, Yıldırımalp & Benli, 2014: 69). Günümüzde gelir dağılımında yaşanan dengesizlikler ve yoksulluk itici etki olarak bireyleri göçe zorlamakta, bunların yanında ağırlıklı olarak gelir, istihdam ve iktisadi fırsatlar ön plana çıkmaktadır (Parrado & Cerrutti, 2003: 103). İktisadi etkenler göçün sebebi olmasa bile göç edilen yerde bireylerin hayatlarını idame ettirebilmeleri için en önemli unsurların başında gelmektedir.

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

Yüzyıllardan beri vatansız yaşayan Ahıska Türkleri Dünyanın farklı ülkelerinde dağınık bir şekilde hayatlarını devam ettirmektedirler. Türkiye'nin soydaş olan Ahıska Türklerini Türkiye'de iskân için 1992 yılından beri çabaları devam etmektedir. Farklı illere yerleştirilen Ahıska Türklerinin hayatlarını idame ettirebilmeleri için işgücü piyasasına dahil olmaları gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı Ahıska Türklerinin Türkiye işgücü piyasasına entegrasyonunu Bitlis ili özelinde incelemektir. Böylece bu çalışma ile Ahıska Türklerinin işgücü piyasasına rasyonel bir şekilde entegre etmek için gerekli politika önerilerini ortaya koymak mümkün olacaktır. Bu amaçla Bitlis'in Ahlat ilçesindeki Ahıska Türklerine anket çalışması yapılmıştır. Ahıska Türklerinin yabancı dil bilmeleri ve daha önce farklı bir ekonomik sistem içinde çalışmış olmaları, Türkiye işgücü piyasası için avantaja dönüştürülebilir. Türkiye'de bazı sektörlerdeki yabancı dil ve eleman açığı göz önünde bulundurulduğunda, bu işgücü, Türkiye işgücü piyasasına doğru bir şekilde entegre edilirse, ülke ekonomisine katkı sağlayacağı aşikardır.

Bu çalışmada, öncelikle Ahıska Türklerinin Türkiye'ye yaptıkları göçler ve Türkiye işgücü piyasasındaki durumları incelenecek daha sonra alan araştırmasının sonuçları analiz edilecektir.

2. AHISKA TÜRKLERİ ve TÜRKİYE'YE GÖÇLERİ

Anavatanları dışında birçok coğrafyada yaşayan bu topluma çok farklı isimler verildiği için terminolojik açıdan bir karmaşa söz konusudur. Rusya'da ve Sovyet biliminde Ahıskalıların yaşadığı bölgelere *Mesheti*, Ahıskalılara da *Mesh* adı verilir. Bu nedenle bu bölgede yaşayan Türklere ise *Mesheti Türkleri* denilirdi. Türkiye'de ise Ahıska Türkü denilmektedir. Bu isim sadece Türkiye'de kullanılmaktadır. Müslüman Meshetler Gürcülüğü kabul etmemekle birlikte kendilerini “*Türk*” yerine “*Yerli, Ahıska Türkü ya da Azerbaycan Türkü*” olarak tanımlamaktadırlar. Bununla birlikte Meshetlerde Gürcü zihniyeti uzun süre devam etmiş, hatta 20. yüzyılın başında kendilerini Acar Türkü, Gürcü Türkü ve bazen da Gürcü Müslümanları olarak tanımlamışlardır. (Özözen Kahraman & İbrahimov 2013: 78-80).

Ahıska Türkleri Türkiye'ye iki ana grup halinde göç etmişlerdir. İlk göç 19. Yüzyıldan Stalin baskısındaki 2. Dünya Savaşına kadarki süre aralığında Gürcistan'dan göç etmişlerdir. İkinci göç ise Sovyetler Birliğini çöküşüyle birlikte çeşitli Sovyet ülkelerinden yapılmıştır (Pentikäinen & Trier: 2004: 25). Ahıska Türkleri, nedensiz bir yere anavatanlarından sürgün edilmiş ve vatanlarına asla dönememişlerdir. Fakat hiçbir şekilde Türklüklerinden, adetlerinden, inançlarından taviz vermemişlerdir (Seferov & Akış, 2008: 397-398). 1944'te Stalin tarafından başlatılan Ahıska Türklerinin sürgünü vatansız durumuna düşükleri için bugün bile devam etmektedir (Demiray, 2012: 880).

Türkiye Cumhuriyetinin Ahıska Türklerini iskân etmek için ilk çıkardığı kanun 3835 sayılı 2/7/1992 tarihli “Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun”dur. Bu kanun'un 1. Maddesi “*Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve "Ahıska" Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelmek isteyenler, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere, Bakanlar Kurulunca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya iskânlı göçmen olarak kabul olunabilirler*”dir. Bu kanunla beraber Ahıska Türkleri, Türkiye'de iskân edilmeye başlanmıştır (Resmi Gazete, 1992). Kanunla birlikte, Azerbaycan'dan 30 aile (164 kişi), Kazakistan'dan 70, Rusya'dan 20, Kırgızistan'dan 20, Özbekistan'dan gelen 10 aile ile 1992 yılı için öngörülen 150 ailelik program tamamlanmıştır (Avşar & Tunçalp, 1995: 50). Sonrasında 2015 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararıyla birlikte Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göçleri devam etmiştir (Resmi Gazete 2015).

Günümüzde Ahıska Türkleri yoğun olarak Kazakistan, Rusya Federasyonu, Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan, ve Ukrayna'da yaşamaktadır (Demiray, 2012: 881). Azınlık nüfusları ile ilgili alan araştırması yapan Avrupa Azınlık Sorunları Merkezi (AASM)'ne göre; Kazakistan'da 137.000, Türkiye'de 35.000, Rusya Federasyonunda 75.000, Azerbaycan'da 100.000, Kırgızistan'da 33.000, Özbekistan'da 22.500, Ukrayna'da 10.000, Amerika Birleşik Devletlerinde 11.500, Gürcistan'da 1.500 civarı Ahıska Türkü yaşamaktadır (Trier vd., 2011: 28, akt. Kurt & Açıkgöz, 2017: 13). Ukrayna'da cereyan eden hükümet güçleri ve Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplar arasındaki çatışmalar sebebiyle ateş ortasında kalan Ahıska Türklerini Türkiye Cumhuriyeti iskân politikalarıyla Türkiye'ye yerleştirmek için girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler sonucunda Ahıska Türkleri Türkiye'nin farklı bölgelerine yerleştirilmiş ve Türkiye'de ki sayıları artmıştır.

3. AHISKA TÜRKLERİNİN TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASINDAKİ DURUMU

Türk kökenli göçmenlerin Türkiye'de çalışabilmelerini kolaylaştırmak için 1981 yılında çıkarılmış bir yasa¹ bulunmaktadır (Lordoğlu, 2005: 10). Bu yasayla Türk kökenli göçmenlere diğer göçmenlere nazaran daha fazla işgücü piyasası ile bütünleşme fırsatı verilmiştir.

Türkiye, Ahıska Türklerini iskân ettikten sonra konut, sağlık, gıda konusunda yardımlar sağlamıştır. Ahıska Türklerinin çoğunluğunu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına almış ve istihdam edilmelerinin önündeki bütün engeller kaldırılmıştır. Vatandaşlığa geçmeyen/geçirilmeyen Ahıska Türkleri içinde bazı ayrıcalıklar tanınmıştır. Ahıska Türklerine Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gibi yabancı T.C. numarasıyla SGK girişi yapıp, sorunsuz bir şekilde sigortalı olarak çalışma imkânı sağlanmıştır (Ahıska Türklerinin Sigortalı Olarak Çalıştırılması Hakkında Bilgilendirme, 2017).

¹ Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun 2527 sayı ve 25.09.1981 tarihli yasa.

Türkiye’de Sovyet Bloğu ülkelerden gelenlerin genelde gelen turistik şehirlerde turistleri havalimanında karşılayan, otellere yerleştiren transfermen, onlara Türkiye’yi tanıtır tur satarak para kazanan infocular, turistler otele girdikten sonra ülkelerine dönene kadar her türlü sorunlarıyla ilgilenmek üzere çalışan otel rehberleri ve bütün bunların organizasyonundan sorumlu tur operatörleri olarak çalıştığı görülmektedir. Diğer yandan da küçük pansiyonların mutfaklarında, temizlik işlerinde, otellere gıda temin eden tarım işletmelerinde de çalışmaktadırlar (Toksöz vd., 2012: 64).

Çanakkale’ye yerleştirilen Ahıska Türkleri üzerine yapılan bir çalışmada Ahıska Türklerinde erkeklerin genellikle lokanta, inşaat, kahvehane ve marketlerde, kadınların ise balık fabrikası, temizlik işleri, çaycılık, dadılık, terzilik ve tezgâhtarlık işlerinde çalıştığı tespit edilmiştir. Ekonomik açıdan tutunamayanların bir kısmı Antalya’ya giderek tercümanlık yapmışlardır. Diplomalarına denklik alamadıkları için eğitim gördükleri alanda çalışmadıkları görülmüştür (Özözen Kahraman & İbrahimov 2013: 78-87).

Iğdır’da yapılan çalışmada Resmi Kuruluşlarda istihdam edilen Ahıska Türklerinin 29’unun Iğdır İl Milli Eğitim Müdürlüğünde öğretmen, 15’inin Bayındırlık ve İl Tarım Müdürlüğünde memur, 6’sının Sağlık Müdürlüğünde doktor veya hemşire, 2’sinin avukat, 3’ünün de Van Yüzüncü Yıl ve Atatürk Üniversitelerinde öğretim üyesi olarak istihdam edildiği ortaya çıkmıştır. İş olmayan gençlerin ise önemli bir kısmının Rusça bilmeleri sebebiyle yaz aylarında Antalya gibi şehirlerde çalışıp kışın Iğdır’a döndükleri tespit edilmiştir (Alım, 2006: 314). Aynı çalışmada çalışkan ve çiftçiliği iyi bilen Ahıska Türklerine hazineye ait olan araziler dağıtılması önerilmiştir (Alım, 2006: 319). Bu önerinin dayanağı ise 2510 sayılı ve 1934 tarihli iskân kanunu çerçevesinde iskânlı gelen Türk ırkından olan aileden nüfus sayıları ve toprağın niteliğine göre, otuz ile doksan dekar arasında toprak verilmesi ve gerekirse bunun artırılacağına öngörülmesidir (Resmi Gazete, 1934). Ancak 16.09.2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu ile 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu ek ve değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. 5543 sayılı İskân Kanununun 9. Bölümünde iskân yardımları olarak konut ve arsası, işyeri ve arsası, tarımsal ayni, nakdi kredileri kanun hükümlerine göre borçlandırma yoluyla iskânlı göçmenlere avantaj olarak sağlanmaktadır (Resmi Gazete, 2006).

Iğdır’da yapılan bir başka kapsamlı çalışmada, Ahıska Türklerinin geldikleri yerdeki ana dil dolayısı ile tamamına yakını Rusça bildiği belirtilmiştir. Iğdır’da gençler için iş imkânı olmadığı için genellikle Bursa ve Antalya illerine gittikleri görülmüştür. Iğdır’da 150 aileden 60-70’i temelli göç etmişlerdir. Ahıska Türklerinin iskânı sırasında istihdam sorunu üzerinde hiç durulmamış ve ön hazırlıkta yapılmamıştır. Ahıska Türklerinin istihdamını yönlendiren yetkili kişiler devlet dairelerinde istihdam sağlamış ve eğitim seviyelerine göre işe yerleştirme eğiliminde olmuşlardır. Oysaki bu insanların önemli bir çoğunluğu kolhozlarda (çiftlikler) çalışmışlardır. Tarım ve hayvancılık konusunda tecrübeleri ve yetenekleri olduğu görülmüştür (Sürmeli, 2016: 142-163).

Erzincan ilinin Üzümlü İlçesine yerleştirilen Ahıska Türkleri İş-Kur Aracılığı ile Üzümlü Kaymakamlığı ve Üzümlü Belediyesinde istihdam edilmiştir (Arpacı & Eryentü, 2017: 279). Üzümlü’ye yerleştirilen Ahıska Türkleri için mesleki eğitim kurslarının açılması uygun görülmüştür. 2016-2017 yıllarında doğalgaz yakıtlı kalorifer ateşçisi kursu, İngilizce A1 kursu, saç bakım yapımı kursu, temel makyaj kursu, kadın dış giysileri dikimi kursu, elde Türk işlemleri kursu, katı yakıtlı kalorifer ateşçisi kursu, et ve et ürünleri işleme, şiş örücülüğünde hırka örme, mermer işleme, keçe aksesuarları yapımı, kurslarının yanı sıra halk eğitim ve iş-kur işbirliği ile açılan sıhhi tesisat ve kadın elbise dikimi elemanı kursları ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ortaklığında lale yetiştiriciliği ve mantar yetiştiriciliği gibi toplam 34 adet meslek edindirme kursu açılmıştır. Bu kurslara 297’si kadın, 129’u erkek olmak üzere toplam 426 kişi katılmıştır (4. Grup Ahıska Türkleri Erzincan’a Geldi, 2019). Ahıska Türkleri için hem mesleki eğitim kurslarının açılması hem de doğrudan kamu istihdamı gibi aktif istihdam politikalarından yararlanılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu çalışmanın amacı, Ahıska Türklerinin becerilerinin ve isteklerinin tespit edilerek işgücü piyasasına uyum sağlamalarına yönelik politika ve önerilerde bulunmaktır. Bu amaçla Bitlis’in Ahlat ilçesindeki Ahıska Türklerine anket çalışması yapılmıştır.

Göç çalışmalarında sağlıklı istatistiksel veriye ulaşmak son derece güçtür. Bu zorluğun üstesinden gelmek ve anket çalışması uygulayabilmek için T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden dilekçeyle anket uygulama izni alınmıştır. Türkiye’nin birçok bölgesinde Ahıska Türkü olması sebebiyle ülke içi hareketlilikte olabilmektedir. 2015 yılında çıkan Bakanlar Kurulu Kararı ile Ahıska Türkü olan 271 birey Bitlis’in Ahlat İlçesine yerleştirilmiştir. Kısa bir süre içinde tamamına yakını Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçirilmiştir. Bu üç sene içinde vefat eden, yeni doğan ve göç eden Ahıska Türkleriyle beraber Ahlat’ta 180 Ahıska Türkü yaşamaktadır. Bu 180 kişinin 125’ine ulaşılmış ve anket uygulanmıştır.

Ahıska Türklerinin Türkçeye tamamıyla hâkim olamama ihtimallerinden dolayı anket formlarının doldurulmasında yardım edilmiştir. Anket çalışması Ahıska Türklerinin yerleştirildiği binalarda gerçekleştirilmiştir. Anket verileri SPSS 15.0 paket programında değerlendirilmiştir. Anket, demografik bilgiler, eğitim ve mesleki özellikler, Türkiye’ye geldikten sonraki istihdam durumları, işsiz olanların çalışma istek ve talepleri ve girişimcilik durumu olmak üzere beş bölüme ayrılmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle katılımcıların genel özelliklerine yer verilecek daha sonra Ahıska Türklerinin işgücü piyasasına entegrasyonu ile ilgili bulgular tartışılacaktır.

5.1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Tablo 1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Yaş	f	Yüzde	Çocuk Sayısı	f	Yüzde	Doğum Yeriniz	f	Yüzde
15-24	20	16	Yok	40		Özbekistan	86	68,8
25-34	33	26,4	1	30		Ukrayna	33	26,4
35-44	24	19,2	2	46		Rusya	2	1,6
45-54	23	18,4	3	8		Azerbaycan	1	0,8
55-65	22	17,6	4+	1		Gürcistan	2	1,6
65 +	3	2,4				Kırgızistan	1	0,8
Cinsiyet	f	Yüzde	T.C. Vatandaşlığı	f	Yüzde	Avrupa'da Yaşamak İster misiniz?	f	Yüzde
Kadın	60	48	Evet	124	99,2	Evet	33	26,4
Erkek	65	52	Hayır	1	0,8	Hayır	92	73,6
Medeni Durum	f	Yüzde	Türkiye'de Yaşamaktan Memnun musunuz?	f	Yüzde			
Evli	93	74,4	Evet	124	99,2			
Bekar	32	25,6	Hayır	1	0,8			

Yukarıdaki bilgiler ışığında Ahlat'ta yaşayan Ahıska Türklerinin büyük bir kısmının 45 yaş altında olduğu görülmektedir. Ahıska Türklerinin önemli bir bölümü Özbekistan'da doğmuştur. Özbekistan'dan Ukrayna'ya göç etmeleri sebebiyle Ukrayna'da doğanların oranı da yüksektir. Diğer göze çarpan unsur ise Ahlata yerleştirilen Ahıska Türkleri'nin tamamına yakını Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçmiş ve bu sebepten iskânlı göçmen statüleri sona ermiştir. Ahıska Türklerinin tamamına yakını Türkiye'de yaşamaktan memnundurlar. Ancak Türkiye'de yaşamaktan memnun olsalar da Avrupa'da yaşamak isteyenlerin oranı oldukça yüksektir.

5.2. Katılımcıların Eğitim ve Mesleki Özellikleri ile İlgili Bulgular

Tablo 2. Katılımcıların Eğitim ve Mesleki Özellikleri

Bildirdiğiniz Diller	Evet		Hayır		Türkiye'ye Gelmeden Önceki Mesleğiniz	f	Yüzde
	f	Yüzde	f	Yüzde			
Türkçe	124	99,2	1	0,8	Çiftçi ve Besici	47	37,6
Rusça	125	100	0	0	İnşaat İşçisi	7	5,6
İngilizce	22	17,6	103	82,4	Asker veya Güvenlik	6	4,8
Ukraynaca	125	100	0	0	Şoför ve Nakliyecisi	6	4,8
Özbekçe	113	90,4	12	9,6	Muhasebecisi	4	3,2
Azerice	60	48	65	52	Mobilya Ustası	3	2,4
Kazakça	30	24	95	76	Diğer	15	12
Kırgızca	25	20	100	80	Mesleği Olmayan	40	32
					Mezun Olunan Okul	f	Yüzde
					Ortaokul	25	20
					Lise	51	40,8
					Meslek Lisesi	42	66,6
					Lisans	7	5,6

Katılımcıların bildikleri yabancı diller oldukça çeşitli ve yaygındır. Bu dilleri Sovyet bloğun tek ülke olmasından dolayı öğrenmişlerdir. Ahlata yerleştirilen Ahıska Türklerinin %99,2'si Türkçe, %100'ü Rusça, %100'ü Ukraynaca, %48'i Azerice, %24'ü Kazakça, %20'si Kırgızca, %17'si İngilizce bilmekte iken, İspanyolca, Fransızca, Almanca, Çince, Japonca gibi Sovyetler Birliğinde kullanılmayan dilleri bilmemektedirler.

Ahıska Türklerinin önemli bir bölümü Türkiye'ye gelmeden önce "çiftçi ve besici" olarak çalışmıştır. Bu işlerde deneyim sahibi oldukları ortadadır. Ayrıca katılımcılar Türkiye'ye gelmeden önce inşaat işçisi, mobilya ustası, asker veya güvenlik, şoför, muhasebeci gibi meslekleri yapmışlardır. Bir mesleği olmadığını bildirenlerin oranı ise bir hayli yüksektir.

Ahıska Türklerinin eğitim düzeyi çok yüksek değildir. %40,8'i liseden mezun iken %66,6'sı meslek Lisesi mezunudur.

5.3. Türkiye'ye Geldikten Sonraki İstihdam Durumları

Tablo 3. Türkiye'ye Geldikten Sonraki İstihdam Detayları

<i>Türkiye'de Hangi İşlerde Çalıştınız?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Çöpçü, Temizlikçi</i>	24	19,2
<i>Korucu</i>	24	19,2
<i>İnşaat İşçisi</i>	9	7,2
<i>Rehber</i>	5	4
<i>Şoför</i>	4	3,2
<i>Kaloriferci</i>	3	2,4
<i>Garson</i>	3	2,4
<i>Kuaför</i>	2	1,6
<i>Perakende Satış Elemanı</i>	2	1,6
<i>Çiftçi</i>	2	1,6
<i>Tekstil Çalışanı</i>	2	1,6
<i>Masör</i>	2	1,6
<i>Aşçı</i>	2	1,6
<i>Diğer</i>	4	3,2
<i>Çalışmayan</i>	38	30,4
<i>Aylık Toplam Geliriniz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>2020 TL'den az</i>	19	85,1
<i>2020 TL'den fazla</i>	48	11,9

<i>İşten Ayrıldıysanız Nedeni</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>TYP Bitimi</i>	13	49,4
<i>Sezon Bitişi</i>	5	19
<i>Mesai Saati Fazlalığı</i>	3	11,4
<i>Düşük Ücret</i>	2	7,6
<i>Sigorta Yapılmaması</i>	2	7,6
<i>Kendi İşini Kurma</i>	1	3,8
<i>Şuan ki İşteki Statünüz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Tam zamanlı, Sürekli Çalışan</i>	57	85,1
<i>Yarı Zamanlı, Sürekli Çalışan</i>	8	11,9
<i>Geçici Çalışan</i>	2	3
<i>İşi Kimin Aracılığı ile Buldunuz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Devlet Kurumları Vasıtası</i>	51	40,8
<i>Tanıdık Vasıtası</i>	5	4
<i>Çalışmayan</i>	58	46,4
<i>Kişisel Çaba</i>	11	8,8

Ahıska Türklerinden işten ayrılanların işten ayrılma sebepleri incelendiğinde; Toplum Yararına Program'ın (TYP) bitişi ilk başta yer almaktadır. Ahıska Türklerinin önemli bir kısmı Toplum Yararına Program kapsamında çalışmışlar/çalıştırılmaktadırlar. Bu programın bitmesiyle tekrar işsiz kalmışlardır. Diğer işten ayrılma sebepleri de mesai saatlerinin fazlalığı, ücretin düşük olması, sigorta yapılmaması veya yapılmak istenmemesi gibi durumlardır.

Katılımcıların yaklaşık yarısı şuan da çalışmaktadır. Bu kişilerin %76'sının işlerini devlet kurumları vasıtasıyla, %7,5'inin tanıdık vasıtasıyla, %16,5'inin işi kendileri buldukları bilgisine ulaşılmıştır. Bu kişilerin %85,1'i tam zamanlı sürekli işlerde çalışırken, %11,9'u da yarı zamanlı ama sürekli işlerde çalışmaktadırlar. Katılımcıların aylık gelirleri incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun asgari ücretin altında gelir elde ettiği görülmektedir.

5.4. İşsiz Olanların İstek ve Talepleri

Tablo 4. İşsiz Olanların İstek ve Taleplerinin Detayları

<i>Sigortalı Olarak Çalışmak İster misiniz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Evet</i>	37	63,8
<i>Hayır</i>	21	36,2
<i>Hangi Statüde Çalışmak İstersiniz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Tam Zamanlı, Sürekli Çalışan</i>	25	65,8
<i>Kendi İşletimde Çalışma</i>	12	31,6
<i>Geçici Çalışan</i>	1	2,6
<i>Çalışmak İstedığınız Ücret Aralığı</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>2020 TL'den az</i>	1	2,6
<i>2020 - 2500 TL arası</i>	19	50
<i>2501 - 3000 TL arası</i>	17	44,7
<i>3001 - 4000 TL arası</i>	1	2,6
<i>Hangisi İşe Girmenizde Yardımcı Olacağını Düşünüyorsunuz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>İstihdamda Devlet Desteği</i>	57	85,1
<i>Türkçe Dil Eğitiminin Verilmesi</i>	8	11,9
<i>Mesleki Eğitim Verilmesi</i>	2	3
<i>Hangi Meslekte Çalışmak İstersiniz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Çiftçi ve Besici</i>	14	23,8
<i>Çalışmak İstemiyorum</i>	10	17
<i>Tezgâhtar</i>	6	10,2
<i>Garson</i>	3	5,1
<i>Muhasebeci</i>	3	5,1
<i>Ev Hanımı Olarak Çalışmak İstiyorum</i>	3	5,1
<i>Aşçı</i>	2	3,4
<i>Güvenlik Görevlisi</i>	1	1,7
<i>İnşaat İşçisi</i>	1	1,7
<i>Araba Tamiri Ustası</i>	1	1,7
<i>Çocuk Gelişimi Uzmanı</i>	1	1,7
<i>Elektrikçi</i>	1	1,7
<i>Satış Elemanı</i>	1	1,7
<i>Temizlikçi</i>	1	1,7
<i>Rehber</i>	1	1,7
<i>Fikrim Yok</i>	5	8,5
<i>Okumak İstiyorum</i>	4	6,8
<i>İş Arama Sürecinde Hangi Konuda Kendinizi Dezavantajlı Görüyorsunuz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Beceri Düzeyi Yetersizliği</i>	37	46,2
<i>Tecrübe Eksikliği</i>	26	32,5
<i>Mesleki Denklığın Olmaması</i>	11	13,7
<i>Dil Yetersizliği (Türkçe)</i>	4	5
<i>Ön Yargı</i>	2	2,5

İşsiz olan Ahıska Türkleri, hangi meslekte çalışmak istersiniz sorusuna %23,8 oranında çiftçi ve besici cevabını verirken 10,2'lik kısım tezgâhtar olarak çalışmak istemektedirler. Diğer yapmak istedikleri işler ise aşçı, garson, muhasebeci, güvenlik görevlisi, inşaat işçisi, turizm elemanı gibi mesleklerdir. Bir grup ise okumak istiyorum, ev hanımı olmak istiyorum, çalışmak istemiyorum gibi cevaplarla bir süre veya kalıcı olarak iş piyasasına girmek istememektedirler. Ahıska Türklerinin %63'ü sigortalı olarak çalışmak isterken %36,2'si çalışmak istememektedir.

Ahıska Türkleri'nin çoğu tam zamanlı ve sürekli bir iş isterken %97'si 2020 TL – 3000 TL arasında bir ücret alıp gelir sağlamak istemektedirler. İşe girmelerinde hem yardımcı olması hem de faydalı olmasını düşündükleri etken ise "Devletin istihdam konusunda yardımcı olması"dır.

Diğer yandan iş arama sürecinde hangi konuda kendilerini dezavantajlı gördüklerine bakıldığında ise birinci sırada beceri düzeyi yetersizliği olduğu görülmektedir. Bunu tecrübe eksikliği, mesleki denklik, dil sorunu ve ön yargı izlemektedir. Dezavantaj olarak ise Türkçe dili ve ön yargıyı sorun olarak görmemekte iken Türkiye'de ki iş piyasasında beceri düzeyi eksikliğini dezavantaj olarak görmektedirler.

5.5.Girişimcilik İle İlgili Bulgular

Tablo 5. Girişimcilik Özellikleri

<i>Türkiye'de Kendi İşinizi Kurmak İsternisiniz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Hangi Sektör'de Girişimcilik Fikriniz Var?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Evet</i>	70	56	<i>Tarım ve Hayvancılık</i>	34	49,3
<i>Hayır</i>	55	44	<i>Kafe & Restaurant</i>	8	11,6
			<i>Tekstil</i>	7	10,15
<i>Girişimcilik Fikriniz Var mı?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Ulaşım Nakliye</i>	3	4,35
<i>Evet</i>	69	55,2	<i>İnşaat</i>	3	4,35
<i>Hayır</i>	56	44,8	<i>Muhasebe</i>	2	2,9
			<i>Mobilya</i>	2	2,9
<i>Girişimcilik Fikriniz Yeteneğinizle İlgili mi?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Diğer</i>	9	13
<i>Evet</i>	69	98,6			
<i>Hayır</i>	1	1,4	<i>Girişimcilik Sermayesiniz Nasıl Bulmayı Düşünüyorsunuz?</i>	<i>f</i>	<i>Yüzde</i>
			<i>Kendi Param</i>	34	49,3
			<i>Ortak Bulma</i>	7	10,15
			<i>Kredi Kullanma</i>	6	8,7
			<i>Devlet Teşviki</i>	3	4,35

Girişimcilik ile ilgili bulgular analiz edildiğinde ise Ahıska Türklerinin %56'sı Türkiye'de kendi işlerini kurmak istemektedir. İş kurmak istemeyenlerin çoğu zaten halihazırda bir işte çalışmaktadır. Girişimci olmamak istemelerinin sebebi buna bağlanabilir. Girişimci olmak isteyenlerin yarısından fazlasının girişimcilik ile ilgili bir fikri mevcuttur. Ayrıca bu kişilerin isteyenlerin neredeyse tamamına yakınının yapacakları iş ile ilgili yeteneğe, eğitime veya tecrübeye sahiptir. Bu kişilerin yaklaşık yarısı tecrübe sahibi oldukları tarım ve hayvancılık sektöründe iş kurmak isterlerken, %10,15'i tekstil sektöründe iş kurmak istemektedirler. Diğer %40'luk kısmın kafe & restaurant, inşaat, mobilya, nakliye gibi çok çeşitli sektörlerde girişimci olma istekleri vardır. Bu kişilerin büyük bir kısmı girişimleri için finansmanı devletten beklediğini belirtmektedirler. Girişimleri için kredi kullanmak isteyenlerin oranı da bir hayli fazladır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ana yurtlarından defalarca göç etmek zorunda kalan Ahıska Türklerinin bir kısmının son durakları Türkiye'dir. Türkiye'ye gelen Ahıska Türkleri bu zamana kadar Gürcistan, Özbekistan, Ukrayna gibi Sovyet ülkelerinde yaşamışlardır. Bu süreçler içerisinde göçün bir gerçeği olarak bildikleri diller, içinde oldukları eğitim sistemleri sürekli değişmiştir. Diğer yandan da sürekli bir hırpalanma sürüklenme söz konusu olduğundan çok zor günler geçirmişlerdir.

Yapılan çalışmanın neticesinde Ahıska Türkleri Bitlis ilinin Ahlat ilçesinde genellikle temizlik ve güvenlik personeli olarak istihdam edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Son dönemlerde ise bölgedeki terör sorunu sebebiyle 20-40 yaş arasındaki kişilerin bir kısmı güvenlik kadrosunda korucu olarak işe yerleştirilmiştir. Kısmen de olsa tam zamanlı istihdam yaratılmıştır. Geri kalan çoğu işte çalışan Ahıska Türkleri ise yarı zamanlı çalışmaktadır.

Aktif İstihdam politikalarından Toplum Yararına Program (TYP) aktif bir şekilde kullanılmasına rağmen kalıcı bir şekilde istihdam sağlayamamıştır. TYP programı sona erince bireyler tekrar işsiz kalmışlardır.

Bu iş gücünü daha verimli kullanma açısından ilk olarak Ukrayna üzerinden ülkemize gelen Ahıska Türklerinin çok iyi derecede Rusça ve Ukraynaca bilmelerine dikkat çekilebilir. Bunun yanı sıra da bir kısmının Kazakça, Kırgızca, Azerice dillerini de bilmektedirler. Günümüzde küresel köy haline gelen Dünya'da dil bilmenin önemi daha da artarken nadir bulunan bir özelliğe sahip iş gücüne sahip olmaktayız. Bu dilleri bilen kişiler ile çağrı merkezi kurulmasıyla verimli hale gelebilir. Türkiye'nin sahip olduğu havayolu şirketleri Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan gibi ülkelerdeki müşterileri için bu ülkelerdeki konuşulan dillere göre çağrı merkezlerinde hizmet verebilirler. Bu durum hem havayolu şirketleri için müşteri tatmini, hem Ahıska Türklerine istihdam hem de bölgesel kalkınma sağlayacaktır. Sadece havayolu şirketleri değil bu ülkelerle iş yapan bütün şirketlerin çağrı merkezlerine ihtiyacı olabilir. Gerekli eğitim ve teknik destek sağlanması koşuluyla bir çağrı merkezinden her türlü hizmet işi halledilebilir.

Yabancı dilin bir başka kullanılacağı alan da Halk Eğitim Merkezi ve yaz okulları kapsamında bölgedeki gençlere ve ilgisi olanlara Rusça, Ukraynaca gibi dilleri öğretebilme becerileridir. Türkçe de bilmelerinden dolayı dil öğretimi daha da kolaylaşacaktır.

2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununun 9. Bölümünde iskân yardımları olarak tarımsal ayni, nakdi kredileri kanun hükümlerine göre borçlandırma yoluyla iskânlı göçmenlere avantaj olarak kullanılabilir. Bu iskân kanununa göre Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin gelmeden önceki iş tecrübelerine bakıldığı zaman yarısının tarım ve hayvancılık tecrübesi uyusmaktadır. Tarım ürünlerinin fiyatlarının arttığı ve hem tarım ürünlerinin hem de etin yurtdışından ithal edildiği günlerde tarım ve hayvancılıkta otarşi niteliğini kazanabilmemiz için bir fırsat bile olabilir.

Hem tarım ve hayvancılık tecrübelerinin olması hem de en çok girişimcilik yapmak istedikleri mesleğin tarım ve hayvancılık olması sebebiyle en verimli olabilecekleri alanda budur. Girişimin tek eksiği Devletin teşvik ve yardımları olarak görülmektedir.

Çoğu gelişmiş ülke gelecek göçmenleri nitelik ve kalifiye yönünden seçebilmektedir. Bazı ülkelerin de seçme yetisi minimum düzeydedir. Her iki durumda da göçmenlerin nitelikleri analiz edilip iş piyasasına entegrasyonu verimli bir şekilde sağlanmalıdır. Bu entegrasyon ülkelerin ekonomisini, sektörlerin verimliliğini direk olarak etkilemektedir.

KAYNAKÇA

4. Grup Ahıska Türkleri Erzincan'a Geldi, 25.10.2019 tarihinde <http://erzincan.gov.tr/4-grup-ahıska-turkleri-erzincana-geldi> adresinden alındı.
- Arpacı, M. & Eryentü, M. (2017). Göç, Toplumsal Kabul ve Uyum: Erzincan'da Yaşayan Ahıska Türkleri Örneği. *Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu*, Cilt 2, Erzincan 269-284.
- Ahıska Türklerinin Sigortalı Olarak Çalıştırılması Hakkında Bilgilendirme. (2017) İnegöl Ticaret ve Sanayi Odası, 12.01.2018 tarihinde <http://itso.org.tr/tr/ab-kosgeb-deik/ah-ska-tuerklerinin-sigortal-olarak-cal-st-r-lmas-hakk-nda-bilgilendirme.html> adresinden alındı
- Alım, M., Doğanay, S. & Şimşek, O. (2006), Ülkemize Yapılan Göçlere Yönelik Bir Örnek: Ahıska Türkleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11 (15), 303-322.
- Avşar, Z. & Tunçalp, Z. S. (1995). Sürgünde 50. Yıl: Ahıska Türkleri. *TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu*, Ankara
- Demiray, E. (2012). Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3) 877-885.
- İslamoğlu, E., Yıldırım, S. & Benli, A. (2014). Türkiye'de Tersine Göç ve Tersine Göçü Teşvik Eden Uygulamalar: İstanbul İli Örneği. *Sakarya İktisat Dergisi*, 3 (1) 68-93.
- Kurt, H. & Açıkgöz, M. A. (2017). ABD'de Yaşayan Ahıska Türkleri, *MUTAD*, 4 (1), 107-127.
- Lordoğlu, K. (2005). Türkiye'de Yabancıların Kaçak Çalışması ve Bu Çalışmaya İlişkin Bir Araştırma, *Toplum ve Bilim*, 102, İstanbul, 103-127.
- Özözen Kahraman. S. & İbrahimov, A. , (2013). Kafkaslar'dan Sürgün Bir Toplumun Bitmeyen Göçü: Çanakkale'de Ahıska Türkleri, *Ege Coğrafya Dergisi*, 22(2), 77-90.
- Parrado, E. A. & Cerrutti, M. (2003), Labor Migration Between Developing Countries: The Case of Paraguay and Argentina, *International Migration Review*, Vol:37, No:1, Spring, 101-132.
- Pentikäinen, O. & Trier, T. (2004), Between Integration and Resettlement: The Meskhetian Turks, *ECMI Working Paper*.
- Resmi Gazete, (1934), "2510 sayı ve 14.06.1934 Tarihli İskân Kanunu, 21.06.1934, Sayı 2733
- Resmi Gazete, (1992). 3835 Sayı ve 02.07.1992 Tarihli Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun. 11.7.1992 Sayı: 21281.
- Resmi Gazete (2006) 5543 Sayı ve 19.09.2006 Tarihli İskân Kanunu, 19.09.2006 Sayı: 26301
- Resmi Gazete (2015) Bakanlar Kurulu Kararı, 17.05.2015 Tarih, Sayı: 29358.
- Seferov, R. & Akış A. (2008). Sovyet Döneminden Günümüze Ahıska Türklerinin Yasadıkları Coğrafyaya Göçlerle Birlikte Genel Bir Bakış, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 24, 393-411.
- Sürmeli, M. (2016) Iğdır'ın Demografik Yapısında Göç ve Ahıska Türkleri Örneği, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları
- Toksöz, G., Erdoğan, S. & Kaşka, S. (2012), Türkiye'ye Düzensiz Emek Göçü Ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları, IOM International Organisation for Migration.
- Trier, T., Tarkhan-Mouravi, G. & Kilimnik, F., (2011) *Meskhetians: Homeward Bound*, Tbilisi/Georgia: Publication of ECMI.